

Doskonalenie kompetencji fonologicznej poprzez utwory Édith Piaf na lekcjach języka francuskiego

DOI: 10.47050/jows.2025.4.93-104

Nauka poprawnej wymowy, akcentowania i intonacji oraz rozwój percepcji słuchowej mogą być doświadczeniem kulturowym, a także odwoływać się do emocji. Nauczanie fonetyki korektywnej nie musi być nudne i mechaniczne. Teksty piosenek łączą lingwistykę z poezją, muzyką i emocjami. Wystarczy odpowiedni wybór utworów i ćwiczeń, które w procesie glottodydaktycznym zwiększą efektywność kształtowania kompetencji fonologicznej w języku obcym.

MIECZYŚLAW GAJOS

Uniwersytet Łódzki,
Uniwersytet Warszawski

ENHANCING PHONOLOGICAL COMPETENCE THROUGH THE USE OF ÉDITH PIAF'S SONGS IN TEACHING FRENCH AS A FOREIGN LANGUAGE

This article proposes the integration of songs from Édith Piaf's repertoire into corrective phonetics classes in the context of teaching French as a foreign language. The use of songs enriches the development of phonological competence by introducing both cultural and emotional dimensions. The phonetic exercise models presented in the article demonstrate that Édith Piaf's songs can be effectively and engagingly employed to develop phonemic awareness, practice the accurate articulation of sounds, and improve the ability to distinguish and apply stress patterns, rhythm, and various intonation contours.

KEY WORDS: ÉDITH PIAF, AUTHENTIC MATERIALS IN TEACHING, SONG, CORRECTIVE PHONETICS, PHONEMIC AWARENESS, PRONUNCIATION, PROSODY

19 grudnia 2025 roku przypada 110. rocznica urodzin Édith Piaf – jednej z najbardziej rozpoznawalnych i charyzmatycznych postaci francuskiej sceny muzycznej XX wieku. Ta rocznica stanowi okazję nie tylko do przypomnienia sylwetki artystki, lecz także do refleksji na temat jej twórczości w kontekście nauczania języka francuskiego jako obcego. Niniejszy artykuł podejmuje próbę analizy wybranych piosenek z repertuaru Piaf jako materiału wspomagającego rozwijanie kompetencji fonologicznej osób uczących się języka francuskiego, szczególnie w zakresie kształcenia słuchu fonematycznego oraz poprawnej artykulacji.

Prezentowane w artykule autorskie propozycje ćwiczeń mogą być wykorzystywane podczas zajęć z języka francuskiego zarówno na poziomie szkoły średniej, jak i w szkolnictwie wyższym. Były stosowane m.in. na zajęciach z fonetyki korektywnej prowadzonych dla studentów pierwszego roku w Centrum Kształcenia Nauczycieli Języków Obcych i Edukacji Europejskiej Uniwersytetu Warszawskiego oraz dla studentów rozpoczynających naukę języka francuskiego w Instytucie Romanistyki Uniwersytetu Łódzkiego.

Wszystkie przedstawione aktywności bazują na tekstach piosenek wykonywanych przez Édith Piaf, a ich głównym celem jest uzupełnienie standardowych ćwiczeń fonetycznych znajdujących się w podręcznikach *C'est parti 1* (Piotrowska-Skrzypek i in. 2019) oraz *Les 500 exercices de phonétique* (Abry i Chalaron 2010), które są wykorzystywane na zajęciach z fonetyki korektywnej. Opracowane zadania mają nie tylko wspierać rozwój percepcji słuchowej czy kształtować poprawną wymowę, lecz także wzbogacać zajęcia z fonetyki elementami kulturowymi i poruszać delikatne struny emocji – tego zazwyczaj pozbawione są tradycyjne, schematyczne ćwiczenia fonetyczne. Wykorzystanie nagrań piosenek zwiększa zaangażowania uczniów i skuteczność procesu nauki języka obcego.

Rola materiałów autentycznych i muzyki w dydaktyce języków obcych

We współczesnej glottodydaktyce utrzymuje się trend (zapoczątkowany w drugiej połowie lat 70. XX wieku wraz z pojawieniem się podejścia komunikacyjnego) dotyczący wykorzystywania materiałów autentycznych w procesie nauczania–uczenia się języka obcego. Zgodnie z założeniami podejścia komunikacyjnego, a także zadaniowego, materiały autentyczne używane przez rodzimych użytkowników języka, takie jak: audycje radiowe, serwisy informacyjne, prognozy pogody, fragmenty filmów, skecze, prasa, ogłoszenia, reklamy czy piosenki, pozwalają uczącym się na kontakt z żywym językiem. Szczegółową analizę stosowania graficznych, mówionych i audiowizualnych dokumentów autentycznych w dydaktyce języka francuskiego jako obcego na przełomie lat 70. i 80. zaprezentowali Jean-Pierre Cuq i Isabelle Gruca (2002: 373–402). Jednym z najbardziej cennych i motywujących do nauki materiałów autentycznych wykorzystywanych w nauczaniu FLE są teksty piosenek – łączą lingwistykę z poezją, muzyką i emocjami. Na aspekt psychologiczny wykorzystywania piosenek w dydaktyce językowej zwracała uwagę Dorota Kondrat: „Dla młodych ludzi muzyka jest wyjątkowo ważna, ponieważ wspiera ich w budowaniu tożsamości oraz więzi w grupie, a także pomaga zrozumieć i wyrazić trudne emocje. Często poruszające ich utwory pozwalają im rozmawiać o istotnych sprawach. Dobrze dobrana muzyka na lekcjach buduje wspaniałą atmosferę w grupie oraz dobre relacje uczeń–nauczyciel” (Kondrat 2022: 63).

Analiza fonicznych elementów, takich jak: głoski, rytm, akcent, intonacja, pozwala stwierdzić, że język używany w komunikacji ustnej oraz język muzyki mają wiele cech wspólnych. Śmiało można wysunąć tezę, że obie formy ekspresji posługują się w znacznym stopniu tymi samymi środkami. Pozwalają na wyrażanie uczuć i mają wpływ na sferę emocjonalną człowieka. Warstwy językowa i muzyczna wzajemnie się dopełniają i przenikają, co najbardziej widoczne jest w utworach wokalnych. Muzyka podąża za słowem, a słowo staje się muzyką. Kiedyś przed jednym z koncertów w Filharmonii Łódzkiej usłyszałem zdanie nawiązujące do Księgi Rodzaju (Genesis, 11, 1–9), które utkwiło mi w pamięci. Oddaje ono ciekawą myśl,

że język ludzki też jest muzyką: „I choć pomieszał Pan języki całej Ziemi, to muzyka, która w nich jest, pozwala je łączyć ze sobą”.

Francuska pieśniarka wszech czasów Édith Piaf zapytana o to, co dla niej w piosence jest najważniejsze – tekst czy muzyka, odpowiedziała: „Udana piosenka stanowi całość, której nie można rozbijać bez szkody. [...] Nigdy nie oddzielam tekstu od muzyki, to razem we mnie musi wejść, to razem ze mnie musi wyjść” (Piaf 2004: 74).

Piosenka jako dokument autentyczny oraz element wspierający proces nauczania języków obcych ma szereg walorów dydaktycznych. Przede wszystkim sprzyja wprowadzaniu słownictwa i struktur językowych w bezpośredni, naturalny sposób, pozwala na obserwację „gramatyki” i „słów” w innym kontekście niż tylko w podręczniku czy zeszyte ćwiczeń. Piosenka dzięki powtarzalności, rytmowi i melodyjności ułatwia w znacznym stopniu zapamiętywanie słownictwa oraz struktur językowych, a także, ze względu na swój ludyczny charakter, wpływa na zwiększenie motywacji uczenia się języka obcego. Nie można zapominać, że utwory muzyczne wykorzystywane na zajęciach pozwalają także na rozwijanie kompetencji (inter)kulturowej, umożliwiając kontakt z wytworami kultury państw określonego obszaru językowego, na co zwracali uwagę m.in.: Louis-Jean Calvet (1980), Kazimiera Myczko (2005), Justyna Deczewska (2020), Magdalena Toporek (2023). Piosenka to również doskonałe narzędzie kształtujące kompetencję fonologiczną, o czym będzie mowa w dalszej części artykułu.

Piosenki oferują bardzo wartościowy materiał autentyczny do ćwiczeń kształcących i rozwijających słuch fonematyczny oraz ćwiczeń poprawnej wymowy, uwzględniających zarówno elementy segmentalne, jak i elementy prozodyczne. Utwór muzyczny to zbiór cennych elementów – to właściwa artykulacja, regularny rytm oraz rymy ułatwiające rozróżnianie i utrwalanie trudnych dźwięków czy wybranych opozycji fonologicznych. „Piosenki mogą przyczynić się do wykształcenia słuchu fonematycznego w języku docelowym, czyli zdolności do odbierania i identyfikowania pojedynczych fonemów w wyrazach. Jest to ściśle związane z umiejętnością odróżniania od siebie i rozpoznawania głosek, które nie znajdują się w repertuarze fonetycznym języka ojczystego” (Szupica-Pyrzanowska 2023: 137).

Propozycja wykorzystania repertuaru Édith Piaf na zajęciach z fonetyki języka francuskiego nie jest przypadkowa. Cechą charakterystyczną wykonywanych przez artystkę utworów są nie tylko walory literackie, oryginalność i wysoki poziom muzyczny, lecz także wyrazistość przekazu. Jej warsztat wokalny, charakteryzujący się m.in. nienaganną dykcją i wspańniętą artykulacją, może stanowić wzorzec poprawnej wymowy standardowej. Wspaniały głos – nacechowany emocjonalnie, a jednocześnie łatwy w odbiorze i przyciągający uwagę słuchacza – nadaje się doskonale, aby służyć jako model wymowy w nauczaniu fonetyki korektywnej na zajęciach z języka francuskiego jako języka obcego.

Dlaczego Édith Piaf na lekcjach języka francuskiego?

Pomimo upływu lat, a przypomnijmy, że artystka odeszła w 1963 roku, Édith Piaf pozostaje nadal jedną z najbardziej rozpoznawalnych francuskich wokalistek XX wieku. Jej wyjątkowy repertuar tworzony przez znanych poetów, pośród których byli m.in. tacy twórcy tekstów, jak: Raymond Asso, Henri Contet, Michel Rivgauche, Michel Vaucaire, Jacques Prévert, nie traci nic na aktualności. Jeśli dodamy do tego nazwiska kompozytorów (Marguerite Monnot, Georges Moustaki, Charles Dumont, Francis Lai), którzy tworzyli ponadczasową muzykę i aranżacje, to łatwo będzie zrozumieć, dlaczego po piosenki Édith Piaf sięgają nie tylko muzyczne rozgłośnie radiowe, lecz także coraz to młodsze pokolenia wykonawców. Nie tak dawno, podczas finału otwarcia ostatnich Igrzysk Olimpijskich w Paryżu w 2024 roku, mogliśmy usłyszeć *L’hymne à l’amour* napisany przez samą Édith Piaf, a wykonywany na wieży Eiffla przez znakomitą Céline Dion. Z kolei inna piosenka z repertuaru Piaf *Sous le ciel de Paris* autorstwa Huberta Girauda i Jeana Dréjaca została wykonana przez Zaho de Sagazan na uroczystości rozpoczęcia paryskich Igrzysk Olimpijskich. Wybór repertuaru nie był przypadkowy, bowiem jak napisał o Piaf Charles Aznavour: „Tak samo jak Joanna

d'Arc, Napoleon czy Victor Hugo, ta drobna kobieta uosabia Francję, pozostając w naszych gorących sercach, z dala od lodowatych grobowców Panteonu” (Aznavour 2003: 5). Piaf symbolizuje także Paryż, z którym była związana przez całe swoje życie. O związkach Édith Piaf z Paryżem i o miejscu Paryża w jej piosenkach można przeczytać w artykule *P jak Piaf, P jak Paryż* (Gajos 2022).

Rys. 1. Obraz *Metamorfoza / Métamorphose*

Źródło: Anna Bożena Dończyk-Gajos 2010, pastel.

Piosenki Édith Piaf znajdziemy także w repertuarze innych francuskich i światowych wykonawców, śpiewali je m.in.: Patricia Kaas, Zaz, Chimène Badi, Anne Carrere, Olivia Ruiz, Aya Nakamura czy Lady Gaga. Ich nagrania, podobnie jak wersje oryginalne, są dostępne w zasobach internetowych, na platformie YouTube lub na muzycznych platformach streamingowych. Wykorzystanie piosenek z repertuaru Édith Piaf jako dokumentów autentycznych na lekcjach języka francuskiego nie powinno zatem sprawiać żadnych trudności – tylko od nauczyciela i jego uczniów będzie zależeć, która wersja zostanie odtworzona na zajęciach.

Do nauczania fonetyki korektywnej zalecałbym korzystanie z utworów w wykonaniu Édith Piaf ze względu na jej sposób interpretacji, wyrazistość i poprawność artykulacyjną. Oczywiście dla porównania czy rozbudowania kontekstu kulturowego można zaprezentować inne wersje tego samego dzieła.

Przed rozpoczęciem ćwiczeń ze słuchu fonematycznego i poprawnej wymowy można zaproponować przybliżenie faktów dotyczących biografii pieśniarki, jej pracy artystycznej, a także jej repertuaru. W tym celu opracowałem quiz składający się z 10 pytań zamkniętych, do których są po cztery odpowiedzi. Tylko jedna z nich jest poprawna. Zadaniem uczniów jest wskazanie wszystkich prawidłowych odpowiedzi – mogą oni podczas zajęć korzystać z informacji dostępnych na stronach internetowych. Prawidłowe odpowiedzi zostały podkreślone.

QUIZ

1. Édith Piaf est un pseudonyme artistique d'/de :
 - a) Édith Giovanna Gassion
 - b) Edith Cavell
 - c) Anita Maillard
 - d) Line Marsa
2. Édith est née le 19 décembre 1915 dans un quartier pauvre de Paris, sur les marches d'un immeuble de la rue de Belleville. Son dernier appartement se trouvait dans un quartier très chic de Paris sur le boulevard Lannes. À proximité de quel monument parisien se trouvait l'appartement de Piaf :
 - a) la Basilique du Sacré-Cœur
 - b) l'Arc de Triomphe
 - c) la Cathédrale Notre-Dame
 - d) le Musée du Louvre
3. À quelle sainte Édith Piaf adressait-elle ses prières et ses supplications ? On raconte que grâce à son intercession, la petite Édith aurait retrouvé la vue.
 - a) Sainte Jeanne d'Arc, patronne de la France
 - b) Sainte Geneviève, patronne de Paris
 - c) Sainte Thérèse de l'Enfant-Jésus
 - d) Sainte Anne

4. Dans quel cabaret parisien Édith Piaf a-t-elle fait ses débuts en 1935 ?
 - a) Le Moulin Rouge
 - b) Le Casino de Paris
 - c) Le Gerny's
 - d) Le Chat Noir
5. Marguerite Monnot était la compositrice préférée d'Édith Piaf. Elle a écrit pour elle de nombreuses chansons magnifiques, notamment *Mon légionnaire*, *Enfin le printemps*, *La goulante du pauvre Jean*, *Milord* et *Hymne à l'amour*. Monnot a également composé la musique d'une opérette de Marcel Achard, dans laquelle Édith Piaf tenait le rôle principal. Un enregistrement numérique de cette œuvre musicale a été publié en 2015 sur un CD. Quel était le titre de cette opérette ?
 - a) La p'tite Lili
 - b) *Sous le ciel de Paris*
 - c) *Ma vie*
 - d) *A quoi ça sert l'amour ?*
6. À partir de 1960, les chansons de Marguerite Monnot sont progressivement écartées du répertoire d'Édith Piaf au profit des œuvres d'un autre jeune compositeur, qui apporte à Édith sa chanson testament « *Non, je ne regrette rien* ». Comment s'appelait ce compositeur ?
 - a) Louis Leplée
 - b) Michel Vaucaire
 - c) Michel Rivgauche
 - d) Charles Dumont
7. Lequel des dramaturges français a écrit un monodrame pour Édith Piaf et lui a permis de se produire pour la première fois sur scène en tant qu'actrice dramatique ?
 - a) Jean-Paul Sartre
 - b) Sacha Guitry
 - c) Jean Cocteau
 - d) Jean Anhouil
8. Édith Piaf a joué le rôle d'une révolutionnaire française dans le film *Si Versailles m'était conté* réalisé par Sacha Guitry en 1954. Accrochée à la grille du palais de Versailles, Piaf interprète un chant révolutionnaire. Lequel ?
 - a) Le « Ça ira »
 - b) *La Marseillaise*
 - c) *Le fanion de la Légion*
 - d) *Le temps des cerises*
9. Qui a interprété le rôle d'Édith Piaf dans le film d'Olivier Dahan *La Môme* (diffusé en Pologne sous le titre *Niczego nie żałuję / Non, je ne regrette rien*), dont la première a eu lieu en février 2007 ? Pour ce rôle, l'actrice a reçu plusieurs prix : César, Golden Globe, ainsi que l'Oscar 2008 de la meilleure actrice :
 - a) Sophie Marceau
 - b) Marion Cotillard
 - c) Audrey Tautou
 - d) Zaz
10. Édith Piaf est l'auteure de deux autobiographies. La première, publiée en 1958 avec une préface de Jean Cocteau, porte le titre :
 - a) *Comme un moineau*
 - b) *Moi, Édith Piaf*
 - c) *L'hymne à l'amour*
 - d) *Au bal de la chance*

Typy i modele ćwiczeń fonetycznych podczas pracy z utworem muzycznym na zajęciach z języka obcego

Na zajęciach z fonetyki korektywnej bazujących na nagraniu piosenek wykorzystuję przede wszystkim modele ćwiczeń kształtujących słuch fonematyczny oraz ćwiczenia artykulacyjne, które opracowałem i opisałem szczegółowo w dwóch publikacjach książkowych: *Podsystemy języka w praktyce glottodydaktycznej – fonetyka* (Gajos 2010) oraz *Fonetyka i ortografia dźwięku języka francuskiego. Od teorii językoznawczych do praktyki glottodydaktycznej* (Gajos 2020).

Poniżej zamieszczam wybrane przykłady ćwiczeń percepcyjnych i artykulacyjnych, które zostały przygotowane na podstawie utworów z repertuaru Édith Piaf. Wykaz proponowanych piosenek do wykorzystania na zajęciach z fonetyki korektywnej wraz z listą zagadnień fonetycznych znajduje się w tabeli nr 1.

Uwzględniając poziom zaawansowania językowego studentów, zadania można przygotować na podstawie wybranych fragmentów utworów bądź całych piosenek. Przedstawione poniżej propozycje ćwiczeń nie obejmują wszystkich zagadnień fonetycznych, nie są też gotowym zbiorem materiałów do wykorzystania podczas zajęć. Stanowią raczej przykłady modeli ćwiczeń ze wskazówkami metodycznymi – dotyczącymi ich opracowania i wykorzystania do kształtowania kompetencji fonologicznej.

Tab. 1. Wykaz piosenek Édith Piaf przydatnych w kształceniu i rozwijaniu kompetencji fonologicznej na zajęciach z języka francuskiego

ZAGADNIENIE FONETYCZNE (CEL)	TYTUŁ PIOSENKI	AUTORZY
samogłoski jednobrzmiowe [i] : [y] : [u]	<i>Bravo pour le clown</i>	H. Contet Louiguy
	<i>La foule</i>	M. Rivgauche A. Cabral
samogłoski [e] : [ɛ]	<i>Les trois cloches</i>	J. Villard
	<i>L'hymne à l'amour</i>	E. Piaf M. Monnot
	<i>Les amants d'un jour</i>	C. Délecluse / M. Senlis M. Monnot
samogłoska e cacuc [ə] w środku i na końcu wyrazu	<i>Non, je ne regrette rien</i>	M. Vaucaire Ch. Dumont
rytm zdania	<i>L'accordéoniste</i>	M. Emer
samogłoski [œ] : [ø]	<i>Plus bleu que tes yeux</i>	Ch. Aznavour
	<i>Mon Dieu</i>	M. Vaucaire Ch. Dumont
	<i>Adieu mon cœur</i>	H. Contet M. Monnot
	<i>Heureuse</i>	R. Rouzaud M. Monnot
rozróżnianie schematów intonacyjnych	<i>Milord</i>	G. Moustaki M. Monnot
samogłoski [ɔ] : [o]	<i>T'es l'homme qu'il me faut</i>	E. Piaf Ch. Dumont
	<i>Ça fait drôle</i>	J. Plante Ch. Dumont
samogłoski nosowe	<i>Les amants de Paris</i>	L. Ferré E. Marnay
	<i>Paris</i>	A. Bernheim
	<i>Mon manège à moi</i>	J. Constantin N. Glanzberg

półsamogłoski [[j] : [ɥ] : [w]	<i>Padam, padam</i>	H. Contet N. Glanzberg
	<i>La vie en rose</i>	E. Piaf Louiguy
dźwięczność spółgłosek na końcu wyrazu	<i>Johnny tu n'es pas un ange</i>	F. Lemarque Les Paul
łączenia międzywyrazowe	<i>La goulante du pauvre Jean</i>	R. Rouzaud M. Monnot
	<i>Les amants</i>	E. Piaf Ch. Dumont
	<i>A quoi ça sert l'amour ?</i>	M. Emer

1. ĆWICZENIA KSZTAŁTUJĄCE PERCEPCJĘ SŁUCHOWĄ I SŁUCH FONEMATYCZNY

➔ Pierwszy typ ćwiczeń rozwijających percepcję słuchową i pozwalających na progresywne kształtowanie słuchu fonematycznego polega na odpowiedzi studentów na pytania zaczynające się od zaimków pytających: **jaki, jaka, jakie**.

Jaki dźwięk / Jakie dźwięki słyszysz? Takie same czy inne?

Jaki rytm zdania słyszysz?

Jaka jest intonacja?

Jak akcentowane są słowa?

Ćwiczenie 1.

Cel fonetyczny: Rozróżnianie spółgłosek dźwięcznych i bezdźwięcznych na końcu wyrazu.

Polecenie: Wysłuchaj fragmentu utworu *Johnny, tu n'es pas un ange*, zwracając uwagę na sposób artykulacji spółgłosek, które znajdują się na końcu wyrazów. Jakiego jest ich brzmienie? Dźwięczne czy bezdźwięczne?

Fragment tekstu:

*Johnny, tu n'es pas un ange
Ne crois pas que ça m'dérange
Jour et nuit, je pense à toi, toi, te souviens-tu de moi
Qu'au moment où ça t'arrange ?
Et quand revient le matin, tu t'endors sur mon chagrin
Johnny, tu n'es pas un ange!*

Autorzy: F. Lemarque, Les Paul

Jaką samogłoskę było słychać na końcu każdej frazy?

Jakie wyrazy zawierały tę spółgłoskę?

Porównaj wymowę wyrazów polskich z wymową wyrazów francuskich i odpowiedz na pytanie: Czy wymowa dźwięcznych spółgłosek na końcu polskich wyrazów jest taka sama, czy inna niż w języku francuskim?

*aranż – arrange
bagaż – bagage
beż – beige
garaż – garage
róż – rouge*

Ćwiczenie 2.

Cel fonetyczny: Percepcja i rozróżnianie rytmu zdania. Wyodrębnianie grup rytmicznych.

Polecenie: Wysłuchaj fragmentu utworu *Non, je ne regrette rien*. Jaki jest rytm poszczególnych fraz utworu? Dopasuj do każdej frazy odpowiedni schemat rytmiczny.

Fragment tekstu:

Non, rien de rien, non, je ne regrette rien
a) da dadadadadadadadada

- b) da dadada da dadadadadada
 c) dada dada da dadada dadada
Ni le bien qu'on m'a fait
 a) da dada da dada
 b) da da da da da da
 c) dadada dadada
Ni le mal, tout ça m'est bien égal
 a) dadada dadadadadada
 b) da dada dada dada dada
 c) da da da dada dadadada

Autorzy: M. Vaucaire, Ch. Dumont

Ćwiczenie 3.

Cel fonetyczny: Rozróżnianie schematów intonacyjnych.

Polecenie: Wysłuchaj fragmentu utworu *Milord*. Jaka jest intonacja każdego ze zdań? Zaznacz strzałkami właściwą melodię zdania.

Fragment tekstu:

Allez, venez Milord!
Vous avez l'air d'un môme!
Laissez-vous faire, Milord.
Venez dans mon royaume!
Je soigne les remords.
Je chante la romance.
Je chante les Milords
Qui n'ont pas eu de chance!
Regardez-moi, Milord!
Vous ne m'avez jamais vue....
Mais... vous pleurez, Milord ?
Ça... je l'aurais jamais cru!

Autorzy: G. Moustaki, M. Monnot

- ➡ Drugi typ ćwiczeń kształtujących słuch fonematyczny polega na precyzyjnym określeniu i wskazaniu liczby występowania dźwięku lub dźwięków w wyrazie, w zdaniu lub w tekście. Zadaniem studenta jest udzielenie odpowiedzi na pytanie: **Ile razy...?**

Ćwiczenie 1.

Cel fonetyczny: Rozróżnianie samogłosek jednobrzmiennych [i] : [y] : [u].

Polecenie: Wysłuchaj fragmentu utworu *Bravo pour le clown* i policz, ile razy słychać było samogłoski [i], [y], [u].

Fragment utworu:

Un clown est mon ami
Un clown bien ridicule
Et dont le nom s'écrit
En gifles majuscules
Pas beau pour un empire
Plus triste qu'un chapeau
Il boit d'énormes rires
Et mange des bravos

Autorzy: H. Contet, Louiguy

Ile razy słychać [y] w wyrazach *ridicule*, *majuscule*, *plus*?

Ćwiczenie 2

Cel fonetyczny: Wyodrębnianie w ciągu fonicznym samogłoski [ø].

Polecenie: Wysłuchaj uważnie fragmentu nagrania utworu *Plus bleu que tes yeux*. W ilu wyrazach pojawiła się samogłoska [ø]? Zanotuj wyrazy, w których słychać samogłoskę [ø], i podkreśl grupę liter pozwalających na zapis tej samogłoski.

Fragment utworu:

*Plus bleu que le bleu de tes yeux,
Je ne vois rien de mieux,
Même le bleu des cieux.
Plus blond que tes cheveux dorés
Ne peut s'imaginer,
Même le blond des blés.
Plus pur que ton souffle si doux,
Le vent, même au mois d'août,
Ne peut être plus doux.
Plus fort que mon amour pour toi,
La mer, même en furie,
Ne s'en approche pas.
Plus bleu que le bleu de tes yeux,
Je ne vois rien de mieux,
Même le bleu des cieux.*

Autor: Ch. Aznavour

Ćwiczenie 3.

Cel fonetyczny: Rozpoznawanie francuskich samogłosek nosowych i doskonalenie percepcji fonematycznej.

Polecenie: Wysłuchaj fragmentu utworu *Mon manège à moi*. Ile francuskich samogłosek nosowych słychać w tym fragmencie? Ile wyrazów zawiera samogłoskę [ɑ̃], ile – samogłoskę [ɔ̃], a ile – samogłoskę [ɛ̃]?

Fragment utworu:

*Tu me fais tourner la tête
Mon manège à moi c'est toi
Je suis toujours la fête
Quand tu m'prends dans tes bras
Je ferais le tour du monde
ça ne tourn'rait pas plus qu'ça
La terre n'est pas assez ronde
Pour m'étourdir autant qu'toi
Ah ce qu'on est bien tous les deux
Quand on est ensemble nous deux
Quelle vie on a tous les deux
Quand on s'aime comme nous deux
On pourrait changer d'planète
Tant qu'j'ai mon cœur près du tien
J'entends les flonflons de la fête
Et la terre n'y est pour rien*

Autorzy: J. Constantin, N. Glanzberg

ĆWICZENIA DOSKONALĄCE WYMOWĘ NA POZIOMIE SEGMENTALNYM I SUPRASEGMENTALNYM

Ćwiczenia artykulacyjne to przede wszystkim takie, które skupiają się na poprawnej wymowie głosek oraz takie, które umożliwiają kształtowanie i doskonalenie elementów prozodii, czyli

odpowiedniego rytmu, akcentu i intonacji. Ćwiczenia te wymagają od studentów uruchomienia właściwych artykulatorów. Praca aparatu artykulacyjnego ma wpływ na kształt i wielkość poszczególnych rezonatorów, co z kolei przekłada się na brzmienie głosek. Podczas zajęć z tekstami piosenek najczęściej proponowanymi zadaniami są ćwiczenia powtórzeniowe (imitacyjne): globalne bądź częściowe. W ćwiczeniach nakierowanych na prozodię warto uwzględnić ekspresję (wyrażanie stanów emocjonalnych) oraz intencję komunikacyjną.

W ćwiczeniach artykulacyjnych z wykorzystaniem nagrań utworów muzycznych studenci powtarzają wybrany fragment piosenki, zwrotkę, refren lub wyklaskują rytmicznie poszczególne frazy i zaznaczają sylaby akcentowane. W ćwiczeniach powtórzeniowych opracowanych na podstawie nagrań piosenek można wykorzystywać wariant „echo” (studenci powtarzają fragment nagrania po jego zatrzymaniu) lub wariant „karaoke” (powtórzenia tekstu odbywają się razem z wykonawcą utworu).

Podczas ćwiczeń artykulacyjnych wskazana jest samoobserwacja pracy aparatu artykulacyjnego, np. przy użyciu lustra lub kamery w smartfonie, która umożliwia rejestrację obrazu i dźwięku oraz ich późniejsze odtworzenie.

Ćwiczenie 1.

Cel fonetyczny: Kształtowanie umiejętności poprawnej wymowy samogłosek [e] : [ɛ].

Polecenie: Powtarzaj razem z nagraniem każdy wers utworu *Les trois cloches*, pamiętając o odpowiednim otwieraniu ust podczas wymawiania poszczególnych samogłosek. Kontroluj ułożenie ust, patrząc na ekran swojego smartfona.

Fragment utworu:

*Village au fond de la vallée
Comme égaré presque ignoré
Voici qu'en la nuit étoilée
Un nouveau-né nous est donné
Jean-François Nicot il se nomme
Il est joufflu, tendre et rosé
A l'église beau petit homme,
Demain tu seras baptisé*

Autor: J. Villard

Zapisz wyrazy, w których wymawia się [e] i [ɛ]. Pokreśl litery lub grupy liter, za pomocą których zapisywane są te głoski w języku francuskim.

[e] fermé	[ɛ] ouvert

Ćwiczenie 2.

Cel fonetyczny: Kształtowanie umiejętności akcentowania pojedynczych wyrazów i grup wyrazowych.

Polecenie: Powtarzaj frazy utworu muzycznego *La foule* i kłaśnięciem oznacz miejsce akcentu wyrazowego.

Fragment utworu:

*Emportés par la foule qui nous traîne
Nous entraîne
Écrasés l'un contre l'autre
Nous ne formons qu'un seul corps
Et le flot sans effort
Nous pousse, enchaînés l'un et l'autre
Et nous laisse tous deux
Épanouis, enivrés et heureux.*

*Entraînés par la foule qui s'élançe
Et qui danse
Une folle farandole
Nos deux mains restent soudées
Et parfois soulevés
Nos deux corps enlacés s'envolent
Et retombent tous deux
Épanouis, enivrés et heureux...*

Autorzy: M. Rivgauche, A. Cabral

Podsumowanie

Wykorzystanie piosenek z repertuaru Édith Piaf w dydaktyce fonetyki języka francuskiego jako obcego wspiera rozwój kompetencji fonologicznej zarówno podczas kształcenia słuchu fonematycznego, jak i poprawnej wymowy, akcentowania, rytmu i intonacji. Wszystkie zaproponowane teksty piosenek zawierają przykłady współczesnej francuszczyzny mówionej. Ułatwiają naukę wymowy samogłosek i opozycji wokalicznych, które nie występują w polskim systemie fonetycznym, samogłosek nosowych, półsamogłosek, spółgłosek w wygłosie oraz typowych dla języka francuskiego łączeń międzywyrazowych. Wyselekcjonowany materiał audio umożliwia uczącym się języka francuskiego w warunkach szkolnych osłuchanie się z francuszczyzną w jej melodyjnej emocjonalnej formie w wykonaniu najznakomitszej francuskiej wokalistki XX wieku, której utwory zachwycają kolejne pokolenia.

Zaprezentowane ćwiczenia fonetyczne zwiększają motywację do nauki poprawnej wymowy dzięki kontekstom kulturowym i emocjonalnemu zaangażowaniu. Doświadczenie w pracy ze studentami pokazuje, że włączenie piosenek Édith Piaf do programu nauczania fonetyki korektywnej przynosi wymierne efekty oraz zwiększa świadomość fonetyczną uczących się osób.

BIBLIOGRAFIA

- Abry, D., Chalaron, M.L. (2010), *Les 500 exercices de phonétique*, Paris: Hachette.
- Aznavour, Ch. (2003), *Préface*, [w:] F. Lévy, *Passion Édith Piaf. La même de Paris*, Paris: Les Editions Textuel.
- Calvet, L.-J. (1980), *La chanson dans la classe de français langue étrangère*, Paris: CLE international.
- CECRL (2001), *Cadre européen commun de référence pour les langues: apprendre, enseigner, évaluer*, Paris: Les Editions Didier.
- CECRL (2018), *Cadre européen commun de référence pour les langues: apprendre, enseigner, évaluer. Volume complémentaire avec de nouveaux descripteurs*, Paris: Les Editions Didier, <rm.coe.int/cecr-volume-complementaire-avecdenouveauxdescripteurs/16807875d5/>, [dostęp: 8.11.2025].
- Cuq, J.-P., Gruca, I. (2002), *Cours de didactique du français langue étrangère et seconde*, Grenoble: PUG.
- Deczewska, J. (2020), *Piosenki na lekcjach języka obcego*, „Języki Obce w Szkole”, nr 1, s. 39–45.
- Gajos, M. (2010), *Podsystemy języka w praktyce glottodydaktycznej – fonetyka*, Łódź: Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego.
- Gajos, M. (2020), *Fonetyka i ortografia dźwięku języka francuskiego. Od teorii językoznawczych do praktyki glottodydaktycznej*, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego.
- Gajos, M. (2022), *P jak Piaf, P jak Paryż*, „Języki Obce w Szkole”, nr 1, s. 79–88.
- Kondrat, D. (2022), *Kreatywne wykorzystanie piosenki w klasie języka angielskiego*, „Języki Obce w Szkole”, nr 1, s. 63–69.

- Myczko, K. (2005), *Kompetencja interkulturowa jako cel kształcenia językowego*, [w:] M. Mackiewicz (red.), *Dydaktyka języków obcych a kompetencja kulturowa i komunikacja interkulturowa*, Poznań: Wyższa Szkoła Bankowa, s. 27–35.
- Piaf, E. (2004), *Na balu szczęścia*, Warszawa: Wydawnictwo Jeden Świat.
- Piotrowska-Skrzypek, M., Gajos, M., Deckert, M., Biele, D. (2019), *C'est partie 1*, Kraków: DRACO.
- Szupica-Pyrzanowska, M. (2023), *Dlaczego warto używać muzyki jako narzędzia w nauce języków obcych. Badania w zakresie neuronauki*, „Języki Obce w Szkole”, nr 4, s. 133–140.
- Toporek, M. (2023), *Muzyka jako skuteczne narzędzie wspomagające naukę języków obcych*, „Języki Obce w Szkole”, nr 2, s. 53–60.

Artykuł został pozytywnie
zaopiniowany przez
recenzenta zewnętrznego
„JOWS” w procedurze
double-blind review.

PROF. DR HAB. MIECZYŚŁAW GAJOS [Romanista, pracownik naukowy Uniwersytetu Łódzkiego i Uniwersytetu Warszawskiego. Specjalista w zakresie językoznawstwa stosowanego i glottodydaktyki. Ma bogaty dorobek naukowy obejmujący monografie, skrypty, słowniki, poradniki metodyczne, podręczniki szkolne i inne materiały do nauczania języka francuskiego. Specjalizuje się w zakresie fonetyki i ortografii francuskiej. Przedmiotem jego badań są również skrócone formy leksykalne występujące we współczesnej francuszczyźnie mówionej i pisanej, w komunikacji realnej i wirtualnej. Aktywny propagator kultury francuskiej w Polsce. Znamca życia i twórczości Édith Piaf i autor książek o niej. Jest także autorem sztuk teatralnych oraz scenariuszy widowisk muzycznych.](#)